

Claude-Marie Le Laé (1745 - 1791)

Adkemeret eo bet diouz embannadur Gaston Esnault, e 1921.

Ganet e oa bet e Gorre Koad ar Houmm, e-kichen Lanniliz. Labourerien-douar e oa e dud.

Mond a reas d'ar skol e skolaj Kastell-Paol.

Studial a reas ar gwir e Roazon hag e teuas da veza alvokad.

A-du gand mennoziou an Dispah, e oe lakaet da varner e Landerne.

Modernnaet eo bet an doare-skriva. Ober a ra Lae gand eur bern geriou galleg brezonekaet. N'int ket bet displeget toud. Red eo gouzoud ar galleg, hag al latin gwechou 'zo, evid kompren. Gwechou 'zo e ra gand *zo* e-leh *eus*, evel e tregerieg.

Anad eo e ouie Lae gwelloh ar galleg eged ar brezoneg.

Iskiz-kenañ eo ar skrid-se. Tu a vefe d'en em houlen perag adembann anezañ. Ma !

Mad e vefe lenn : **Gaston Esnault : La vie et les œuvres comiques de Claude-Marie Le Laé**, bet embannet e 1921.

Pennad e galleg bet embannet gand Wikipedia

Un Michel Morin désigne, dans quelques régions françaises, un homme à tout faire. C'est donc également un synonyme de factotum, touche-à-tout, bricoleur.

Cette antonomase remonte à des textes humoristiques anonymes, dont on trouve trace dès 1728.

Le premier texte¹ est un pastiche d'éloge funèbre, racontant les aventures d'un dénommé Michel Morin, homme à tout faire, bedeau de la commune de Beauséjour en Picardie. L'éloge commence par un jeu de mot entre "Omnis homo (est) mortalis" et "Omnis homo" (homme à tout faire, en latin), ainsi la maxime biblique peut se relire en "l'homme à tout faire est mortel", prédiction funeste qui ne manquera de se vérifier pour Michel Morin, qui semble doué pour tout (le texte détaille sur plusieurs pages les besognes diverses et variées pour lesquelles il excellait : sonner les cloches, chanter, couper le bois, faire des fagots, pêcher, chasser, cuisiner, rendre service aux gens...), mais notre héros finira par trouver la mort en tombant d'un orme (l'image ci-contre reprend l'illustration de l'édition de 1753 de l'imprimerie d'Épinal).

Le deuxième texte repose sur un humour du type lapalissade (Michel Morin dictant son testament ubuesque à un notaire) et peut se voir comme une suite de l'éloge funèbre. L'imprimatur de ce deuxième texte étant donné le 10 août 1728 par un dénommé Grosley, Charles Nisard reconnaît dans ces textes la patte de Pierre-Jean Grosley, ce qui est douteux vu qu'il avait alors dix ans (mais cela reste possible de par la formation classique de l'époque) ; il est donc dans tous les cas plus probable que l'imprimatur fut donné par un parent de Pierre-Jean Grosley)...

Il existe par ailleurs un poème macaronique (=latin de cuisine burlesque) intitulé "Funestissimus Micheli Morini trepassus" (ou une permutation de ces mots, suivant les éditions), mais il est pour l'instant difficile de savoir quel texte fut la source des autres (le style naïf du texte peut fort bien être dû à un enfant de 10 ans, déjà initié aux macaronées, en vogue à l'époque). Divers auteurs ont indiqué, à tort, que ce poème a été publié en 1724, chez Boscheron, dans les *Carpenteriana* de François Charpentier, mais il s'avère que cet ouvrage ne fait nulle part allusion à Michel(i) Morin(i)⁴. Cette macaronée n'étant pas citée par Gabriel Naudé, elle n'a donc pas été créée avant 16535.

Le texte et ses nombreux avatars ont connu une diffusion importante (notamment orale, un peu à la façon des contes). Il n'est pas impossible que Grosley (membre de la Société royale de Londres et encyclopédiste), ou encore ses comparses de l'Académie de Troyes, n'aient fortement œuvré à cette diffusion. Toutefois, l'histoire ayant eu le génie de décrire un caractère universel, personnifiant ainsi le factotum par excellence, l'histoire a pu aisément se répandre par simple colportage.

Chez certains auteurs, l'expression a parfois un sens péjoratif (un homme qui se mêle de tout, alors que cela ne le regarde pas), comme c'est le cas dans un pamphlet contre Voltaire.

Au fil des siècles, la pseudo-biographie de Michel Morin se retrouve dans divers livres pour enfants^{7,8}, dans un texte en breton de 1570 vers de Claude-Marie Le Laé composé vers 1789. L'usage en tant qu'antonomase est manifeste vers 1792, se retrouve chez de nombreux auteurs français, dans une méthode/dictionnaire français-anglais en 1834¹⁰ (qui traduit un Michel Morin par a Jack of all trades) et chez des auteurs anglais ; l'histoire est aussi bien connue au Québec^{12,13}.

De nos jours, l'utilisation de l'expression "Michel Morin" pour désigner le métier d'homme à tout faire est très localisée, essentiellement dans le Bordelais¹⁴ et dans les Antilles (où le sens est proche du terme antillais de "djobeur", sans impliquer d'aspect de travail au noir).

Taolenn

Sarmon war ar maro a Vikeal Vorin ; Egzord Ar maro

An abid hag ar manah.

Poent kenta.

Ar zaout.

Perina.

MORIN, den a beoh.

Falherez.

Fagod ha fagod.

War eul louiz aour.

Paour-kêz partaplik.

An tangwall.

Al laboused.

Kleier.

Manierou kaer.

Komparezon ha rezon.

Mab da biou ?

De profundis.

Eil poent.

War eur had.

Ar gwin.

IV hure hag I pesk.

Ar vuhez vrud.

Nedeleg MORIN.

Ar soultr.

MORIN o nivera.

Dragon.

Penaos e varvas.

Ar fiñveziou diweza.

Korus.

Epitaf an desedet.

Epitaf an desedet, traduziet e latin.

Sarmon war ar maro

a

Vikeal Vorin

Omnis homo mortalis (cap. 5, v.7)

Egzord Ar maro

Pell amzer 'zo, oditored¹,
Abaoe m'am-eus remerket
Eur pezh hag a zo nesaser² :
Oll, siwaz ! e ranker melver³...
Oll, war sujed d'ar Maro kriz :
Omnis homo mortalis !

Pa feilletan⁴ an oteuriou⁵,
Pa repasan⁶ an istoriou
Demeuz an amzer dreemnet,
E remerkan enno skrivet
Penaos Sezar, ha Sipion,
Ulis, Ektor, ha Mark-Anton,
Brutus, Siseron, ha Pompe,
Hag Aleksandr memez ive'
D'o⁷ beza paotred diramaill⁸,
O-deus ranket lammad er baill,
Ha melver en despet dezo,
Heb respet ebed d'o baro.

Koulskoude, an oll lekturiou⁹
Am-esu greet ezu o maleuriou¹⁰
N'oz-deus ket kement va zouchet¹¹
Evel m'en-deus va aflijet¹²,
En deiz hirio, hirio an deiz,
MORIN goz maro en or hreiz !
Krenit, plant simpl ha dizouten ;
Gwez frajil¹³, izellait ho penn !
Ar sedr-a-Liban 'zo kouezet :
Pe evid tra ne gouezot-hu ket ?
Hag evdi rei d'entent gweloh
Piou ne varvo ket, a zoñj deoh,
Pa'z eo MORIN a zo maro ?

---

¹ oditored : selaouerein.

² nesaser : red.

³ melver mervel.

⁴ feilletan : folennatan.

⁵ oteuriou : skrivagnerien.

⁶ repasan : adlennan.

⁷ D'o : dezo.

⁸ diramaill : dizoñv.

⁹ lekturiou : lennaduriou

¹⁰ maleuriou : gwalleuriou.

¹¹ va zouchet : va skoet.

¹² va aflijet : va mantret.

¹³ frajil : tener.

Allaz ! den n'achapo.
Kredit eñ, parrezioniz,
Omnis homo mortalis !
Gwitibunan, eo red melver...
(Pebez setañs e pevar¹⁴ ger !)
Seu-te aze, MORIN gêaz¹⁵,
Evel pa ne vezes bet biskoaz...
Bet out... Mez, allaz ! ne dout mui...
Sic transit gloria mundi.

Evesait, parrezioniz !
Deh, deh diweza, her gwelis.
Ya, deh e welis MORIN
War-dro c'hweh eur diouz ar mintin,
O pourmen goustadig
En ale euz e liorzic ;
Edo oh ober eur regal¹⁶
Gand eun trouson¹⁷ bara segal,
War b'hini¹⁸ en-devoa ledet
Eur maread kignen hed-ha-hed.
Ken degoutet¹⁹ hen debre din²⁰
Evel ma tebrfeh eun tamm kouign,
D'or b'hini²¹ an amann teuzet
A gouezfe war ho pizied !...
Paz'm gwelas o vond er jardrin,
E komañsas da vousec'hoarzin :
« *Ahanta, dom Yann, emezañ,*
N'eo ket evel-henn eo bevañ ?

Te 'oa drol, MORIN, koulskoude !
Te 'ouie farsal a-zoare...
Netra, vantrebleu²², m'hen atest²³,
Ar Maro n'eo ket gwreg²⁴ onest,
Hag he hrouga groñs a ve mad,
Heb respet dezi na d'he oad...
Koz haillonez, lavar din-me,
Perag 'lazez tud er hiz-se ?
Ra vo da reor ouz ar potañs²⁵ !
M'hen tou, biken n az-pezo chañs.
N'eo ket eur gounnar, koulskoude,
Kaoud afer ouz ar moh-se ?
Mez sod 'vem en em estoni,
N'eus nemed droug diouz koz gisti.
Mez, evid doned war or hiz²⁶

---

¹⁴ pevar : tri, e gwirionez.

¹⁵ gêaz : stumm Leon, "gêz", evid ar rim.

¹⁶ regal : lip-e-bao.

¹⁷ trouson : tamm.

¹⁸ War b'hini : war an hini.

¹⁹ degoutet : heuget.

²⁰ din : ?

²¹ D'or b'hini : deuz an hini

²² vantrebleu : ger galleg.

²³ m'hen atest : me a zo sur.

²⁴ gwreg : evid an oberour eo gwregel ar ger "maro" evel ar ger kevatal e galleg.

²⁵ potañs : peul krouga.

²⁶ evid doned war or hiz : evid komz diwar Morin en-dro.

D'ar paotr MORIN, parrezioniz,
Piou 'n-dije lavaret,
M'en-divije bet e welet
O tijuni ken dibreder,
E tlevije biken melver ?
Gwir eo, sur : den n'hel lavarje !
Mez maro-mik eo koulskoude...
N'her gwelim mui jamez biken !
Pebez koll deom, pebez anken !
    An efet²⁷, m'her goulenn ouzoh,
Piou a lakay daou daol er hloh ?
Piou a zervijo 'n overenn ?
Piou a ray toud hiviziken ?
N'eus den kapabl euz an dra-ze,
Paour-kêz MORIN, nemedout-te !
Te 'roe 'r bara benniget ;
Te a ree klask bep sul reglet²⁸ ;
Te a gane, ouz al letrin,
Ispisial goude eul lomm gwin,
An "antienne²⁹" koulz frank, pe well
Evid Ar Rouz ezu a Gastell ;
Te da-unan a ree d'ar chas
Euz an iliz skuba er-mêz³⁰,
Hag erfin, evid da veuli,
Te 'oa on *Omnis homo-ni*

(*Kouër, pa glevas kement-mañ*
A zirollas : A ! A Û A ! A !)

C'hoarzit 'ta, leueou, leueou pennfollet !
Ez eo anad oh azened :
Hennez eo leh deoh da hoarzin,
Abalamour d'eu pezh latin !

---

²⁷ An efet : galleg. Ya.

²⁸ Te a ree klask bep sul reglet : te a ree ar gest bep sul.

²⁹ antienne : galleg. antfonenn.

³⁰ skuba er-mêz : mond er-mêz.

AN ABID³¹ HAG AR MANAH

M'ho-pe ar skeud euz ar skiant³²,
E respjtjeh an dud savant³³,
Hag eh admirjeh, gand rezon,
Ar peziou latin er sarmon...
Hag evid komañs d'ho teski,
Om-nis homo a zinifi
Eur paotr reud, hag eur paotr kapabl
Da denna eun taol mar deus mab,
Erfin eur paotr "Piou nemetañ ?",
Eur potr n'en-deus aon rag netra,
Eur paotr a-leiz³⁴, eur paotr dioustu,
Nompas eur zod eveldoh-hu !
Mez eur pez eo hag a zo sur
(Evid n'emañ ket er Skritur)
Neb a zo sod, a zoñj dezañ
Eo sotoh an oll evitañ.
(Diouzin, va-unan e jujan,
Ha rezon am-eus, a gredan).
Setu eno petra 'zo kaoz
Em-eus an opinion faoz,
An hini³⁵ ho-poa euz a VORIN,
Abalamour ma'z oa badin³⁶,
Ha ma talhe eur basou gwenn³⁷,
Hag eur miell kamizolenn³⁸
War an hini³⁹ e lakae bepred
Eur grag-veskenn ruz⁴⁰ dilostet !
Mez m'am gwelfeh diouz ar mintin,
Gand eur boned (tost pikotin⁴¹)
Laset gand va charretezou⁴².
(En-dro d'am diskouarn o-daou).
E soñjfe deoh, ouz ar feur-ze,
N'eus ket a latin ganin-me !
Netra ! ne deo ket, tud signah⁴³
An abid a ra ar manah :
Pe 'vezo droug, pe 'vezo brao,
Eur marmouz 'zo marmouz atao.
Ergo, de facto a pari,
En despèt d'ho tent ha d'ho fri,
Pa'm gwelit gand va robenn-noz,

---

³¹ an abid / an dillad ;

³² ar skeud euz ar skiant : eun tamm skiant-vad.

³³ E respjtjeh an dud savant : a-benn bremañ e vo miret ar gerioù galleg heb rei ar ger rezi e brezoneg.

³⁴ Eur paotr a-leiz : eur paotr leun e zaoarn.

³⁵ An hini : P'hini, er skrid orin.

³⁶ badin : : farsuz.

³⁷ eur basou gwenn : loerou gwenn.

³⁸ eur miell kamizolenn : : eur gamizolenn viellet.

³⁹ War an hini : war b'hini, er skrid orin.

⁴⁰ Eur grag-veskenn ruz : eur pezig ront ruz

⁴¹ pikotin : ar pez a vez roet da zebri da eur marh.

⁴² pikotin : ereou-loer.

⁴³ signah : ? Den ne dalv netra.

Ha gand va botou-pren *dros-dro*^{44s},
Me n'ouzon na mui na nebeutoh
Evid pa ven gwisket bravoh.
Netra-se, n'emaoh ket ganti.
Kalz e rankot c'hoaz da gredi,
Hag evel-se va zelaouit,
Mar fell deoh tenna tamm profit !
    An neb o-deus tabatierenn
A hell bremañ lakaad prizenn...
Hag hoh atañsion goude !...
Daou boent a rin, ha ken Doue⁴⁵.

---

⁴⁴ *dros-dros* : ? Memez mod e galleg Esnault. Marteze "droch"

⁴⁵ ha ken Doue : ha Doue a vo test.

Poent kenta

Goude 'r maro, peurliesa,
E vez revelet meur a dra,
Evel ma'z eo 'n turubailloù,
Ar peziou kaer, ar marvailloù,
Greet gand tud vraz, tud a noblañs.
War gement-se, heb mond larkoh,
E livirin e daou her deoh.

Ar zaout

Añ efet, parrezioniz,
Ha c'hwi hoh-eus bet an aviz
Da reflechi ha da zoñjal
War ar pezh a eure MIKEAL,
Bremañ 'z eus eur maread bloaziou⁴⁶,
Pa grogas bouillenn e lostou
Kement buoh a yoa er harter,
Ma tirolljont, heb mez ebed,
Dresit ar porrastell, er vered,
En taill *da bedi sant Herbod*
Da rei amann 'leiz ar ribot.

(Mez piou 'zo evid divinoud
Peseurt santimant o-deus saout ?)
Da vihanna, lammed a rejont,
An dour benniget a evjont,...
Ha c'hoaz meur a zizonestiz,...
Mez heñvel toud a ve iskiz.

(Ahanta, soñj a zeu deoh ?
Daouzeg vloaz 'zo, pe war an dro !...
Rag, me 'm-eus soñj, 'oa an deiz-se
E oe greet foar ganin-me...)

C'hwi a grie war bouez ho penn
Evel eun arme a ezen,
M'ho kleved, da beb nebeutañ,
Tri-hant leo ront diouz ar bourk-mañ :
-Forz ! forz ! sikour ! aotrou 'r Hure !
Savit, savit en an' Doue !
Ar zaout 'zo lammet er vered !
Aon on-eus na vent enteret !

MORIN, dihunet dre ar hri,
A zifourch⁴⁷ er-mêz euz e di,
En e zorn dehou eru forh spern-gwenn ;
Hag er vered, en eul lamm krenn,
Hag en akipach-se d'ar zaout !
Bazad d'an hini 'helle kaoud,
Taol troad d'houmañ, taol forh d'honhont,
Kement ha kement ma rankjont
O hribad⁴⁸ er-mêz ar vered,
Buannaoh evid ne doant antreet.
Neuze, va breur, neuze, va hoar,
'Oe gwelet war an douar,
Saout hag o-devoa poan spered,
Saout ha ne ouient pe du trei,
Na pe da zant en em ouestli.

Ahanat, Kleuk, ahann, Pagan,
Ahanta, na war gement-mañ,
Petra hoh-eus-hu da lavared ?

⁴⁶ eur maread bloaziou : eur maread bloaveziou.

⁴⁷ A zifourch : a zifoup.

⁴⁸ O hribad : "He c'hribat" er skrid orin. ? = mond er-mêz (?)

La ! aon ho-poa rag Lutuned,
 Ha *ne gredeh ket*, eme-c'hwi⁴⁹,
D'ar poent-se en em hazardi...
 Mad ! MIKEAL VORIN a reas deoh
 Mond pep hini da vesa e vuoh.
 Ar rest euz an noz da gousked.
 Ha c'hoaz,tud kriz, ne ouelit ket
 D'eun den ker mad, erfin d'eun den
 Ken douget evid an estren⁵⁰ !
 Rag n'oa ket red dezañ neuze
 Beza divragez evel-se
 O varekaad ar berejou⁵¹,
 E riskl da goueza er beziou,
 P'edo an oll en o gwele,
 Ker kousket hag ar vuoh koz-se,
 An hini⁵² a glevan o rohad.
     Kleved a rez 'ta, eur wech vad,
 Krapell⁵³ goz, loudourenn ar Hi⁵⁴ ?
 Dihun ! Eur wech all e kouski,
 En em zivorz c'hoaz eur pennad,
 Ha selaou pa'h-eus daoulagad !
     N'hoh eus biskoaz, tamm ahanoh⁵⁵,
 Soñjet er vad a eure deoh :
 M'ho-pije, e vijeh touchet,
 Pa welit e vez digoret.
 Ne doh neemd traou desevet⁵⁶
 Ha m'am-bije-me soñjet,
 N'ho-poa bet blevenn diouz ho saout :
 Eet 'vijen va-unan d'o haoud,
 Sebeliet⁵⁷ am-bije anezo,
 Hag am-bije greet d'ho paro
 Paea klok an interamant,
 Hervez lezenn ar Parlamant,
 A ro, der e arejou⁵⁸ born,
 Pemzeg gweneng evid pep korn,
 Pa interom tud pe chatal,
 (Al Lezenn 'zo atao egal).
 Gouelit 'ta d'ho madoberer
 An hini ⁵⁹dre e wir nerzder
 Saveteas deoh ho kerniel ;
 Ha gand David en e Gentel,
 Kanit da vihanna beb miz
 MORIN, *sicut unicornis*,
Exaltavit cornu meum !

---

⁴⁹ eme-c'hwi : emezoh.

⁵⁰ an estren : an nesa.

⁵¹ O varekaad ar berejou : o vardella er beredou.

⁵² An hini : P'hini, er skrid orin.

⁵³ Krapell : eur plah a zo boaz da "grapa"

⁵⁴ loudourenn ar Hi : kaoh ki.

⁵⁵ tamm ahanoh : hini ahanoh.

⁵⁶ desevet : desevez.

⁵⁷ Sebeliet : lakaet en eur bez.

⁵⁸ arejou : galleg. branou.

⁵⁹ An hini : Pehini, er skrid orin.

MORIN gêz, *Dominus tecum* !

Allaz ! ar paour-kêz ! maro eo !

Biken mui n'her gwelim en-beo.

Kant gwech bemdez e lavaran

D'am mañch⁶⁰, e MIKEAL pa zoñjan,

Eo ein domaj braz d'ar Roue

Defot ne deo bet en arme :

Ra eur habiten ekselant

E vije bet sertanamant,

Hag e tougje hirio an deiz

« Voyez-vous ⁶¹», ha Kroaz sant Loiz !

---

⁶⁰ D'am mañch : galleg. ennon va-unan.

⁶¹ Voyez-vous : notenn gand Esnault : Le Mérite militaire.

Perina

Memor am-bezo da jamez
Euz ar pezh a reas an devez
Ma varvas e wreg Perina,
Eur vaouezig ar jentilla.
(Eur wregig fur ha tempret-mad,
Pront o tenna, lent o lakaad,
Eur pezh serviabl en eun ti,
Eur baotrez ha n'oa ket *peni*⁶²
(Da lavared eo *skrupuluz*⁶³),
Memez e oa karantezuz,
Fidel ohpenn d'he ozah keaz⁶⁴
Evel Helen da Venalas).
Hag hen lavared 'zo koantoh,
En em hreent, evel a ouozh,
A-barz m'oa gantañ na ganti
Meneg ebed da zimezi.

Perag ivez ne rajent ket ?
Ober mad n'eo ket divennet !
Ha n'eo ket d'añfila perlez
'Eus roet deom *eur hillog-Indez*
(Da lavared eo *eur galon*),
An hini⁶⁵, pa gomañs da zarmon,
A zesk deom..., ne oufet gwelloh...
(Goud 'rit :) *seul dostoh, seul dommoh...*`
Perina eta, goude toud,
A reas toud mad en he galloud...
Mez afer den eo kement-se ?
N'oa ket gwell, goude toud ive',
Pa n'helled ken, koll eur vertuz,
Evidi koll daou zen vertuzuz ?
Ha, m'en-divije va hreded
Per Gouër biken oa dimezet,
Ken nebeud ha me na va zad,
Na va famill a oad e oad
An hini⁶⁶ n'he-deus gallet jamez
Diskenn beteg 'r briedelez.

Hoc obiter observato !
Kontinuom ha deom atao !
(Mez lakaom choaz, p'on-eus amzer,
Perina goz war ar chantier,
Ma hellim ober eun diskenn
Ha warnezi ha war he den).

Pa edo klañv war he gwele,
He sikouras dre charite
Da velver⁶⁷, pa felle dezi,

---

⁶² *peni* : tompi (galleg)

⁶³ *skrupuluz* : galleg. Skorpuluz.

⁶⁴ *keaz* : stumm Leon, evid ar rim : kêz.

⁶⁵ An hini : P'hini, er skrid orin.

⁶⁶ An hini : P'hini, er skrid orin.

Ha sod 'vije mired outi.
 P'oa greet afer ar glañvourez,
 Ha MIKEAL da zigeri 'r bez,
 Lakaad brall en e oll gleier,
 Dond da zigeri ar heler⁶⁸,
 Reded da gerhad Perina,
 Krapa enni hag he samma,
 Da gaoud ar bez neuze souden,
 He lañsi e-barz war he fenn,
 Kana, koulz hag al *Libera*,
Dies iræ, dies illa,
 Sacha, gand e varr, war he hein,
 Eskern ha pri, douar ha mein,
 Heh interi (en eur ger krenn) ;
 Heb biskoaz gouela beradenn !
 Neuze evid gwir, 'oe ebat
 Gweled an den-ze o labourad !
 (*Ha kouër diroll da hoarzin :*
A ! a ! a ! a ! a ! a ! chesin⁶⁹ !)
 C'hoaz e c'hoarzont, an traou sorset !
 Hañ ! n'eo ket eur biti⁷⁰, gweled
 Eur seurt nouveañs, koulskoude ?
 Espres emao-hu ganin-me,
 Tud direzon, traou debordet !...
 C'hoarzit, me garfe ho kweled !
 Nebaon, pa hounezh hirra,
 Ne hounezit ket kalz a dra.
 List ho trouz ; me 'n dalvezo deoh !
 N'eo ket Kaour Vigot 'zo ganeoh...
 Ha te 'glevo, 'ta, azen korneg ?
 Emberr e lezi da storlok :
 Te, just an hini⁷¹ a zo aze
 O tiskrognal er horn-tro-ze.
 Foei ! foei ! te 'ouel d'eur spillennig,
 A golles o c'hoari toullig⁷²...
 (Ma rankan-me monc war-zu-ze
 E paei ker va fasion⁷³ din-me !)
 Rag an daboulin e spontez ;
 Ar zoudarded az spont ivez :
 Kee ! MIKEAL n'oa ket eveldout ;
 Rag ne sponte rag netra-toud !
Probatum verbi gratia.
 Peoh hag atañsion⁷⁴ ama' !

⁶⁷ Da velver : da vervel.

⁶⁸ ar heler : an arched.

⁶⁹ *chesin* : Jezuz !

⁷⁰ biti : galleg : eun druez.

⁷¹ an hini : p'hini, er skrid orin.

⁷² o c'hoari toullig : o c'hoari meinigou.

⁷³ va fasion : galleg : va froudenn.

⁷⁴ atañsion : galleg : diwall.

MORIN, den a beoh

Mab ha mab-kaer ar Holaz-Braz
En em ziframme evel chas,
En eru jardin d'or-benn⁷⁵ ar prun :
Taoliou dorn evel ar gurun,
Ar bleo a fuille dre 'r jardin...
Ha n'oa meneg e vije fin...
Rag an daou fripon⁷⁶, ha c'hwi 'oar,
A skoe 'vel daou zawayar⁷⁷ !
« *Hap ! hap !* eme VIKEAL dezo,
Bremañ, paotred, m'ho sikouro !
Hag eñ dond daou bas⁷⁸ war e giz
Evid kemered e frankiz,
Ha *fourr...* krog e lostou e zae,
Setu-eñ 'n eul lamm dreist ar hae ;
'Krap' e kolierou va fautred
Hep kaoud nag aon na spont ebed.
Stafad d'hemañ, taol-troad d'henhont,
Pif ! Paf !... Hag en em separjont..
End-eeun, pa n'edo war e du,
E taolas o zogou er ru,
Hag e reas dezo e boukañ⁷⁹ ;
Brao-braz, hag e rezon gantañ.

Evel-se 'n eur vond e-biou,
E ree vad n'oa forz pe da biou.
Evidoh-hu, bouhed anad,
Ne dleit ket toud eur horniad,
Rag, paneve MIKEAL amañ,
Edont c'hoaz oh den em gannañ,
Hag e vijent a-houdevez
Eur mên a skandal er barrez.

Ma lavaren deoh fablennou
Tennet euz a goz taolennou⁸⁰,
Neuze e hellfeh lavared :
Dom Yann ol laka da gousked,
O konta deom euz e gelorn
Eur Bibl nevez a gomziou born.
Mez ne deo ket traou tremenet
Na rimadellou koz gwaged,
Eo a lavaran deoh bremañ,
Mez eur wirionez ar sklêrrañ
Erruet dindan ho taoulagad.

---

⁷⁵ d'or-benn : diwar-benn.

⁷⁶ fripon : galleg : lampon.

⁷⁷ daou zawayar : galleg \ daou zen euz ar "Savoie".

⁷⁸ daou bas : daou gammed.

⁷⁹ boukañ = galleg pobl : "bouquer"

⁸⁰ euz a goz taolennou : taolennou koz.

Falherez

E welet hoh-eus o falhad.
Jardinabl ! bravad falher !
Pa gontot, bravad labourer !
Ya, eun dudi eo e weled
Eet on a-benn-kaer da zelled ;
Ha kel liez taol falh a skoe,
Va halon em hov a dride ;
Ar gwad a verve em eskern ;
Ar mël a zaille em hrohenn ;
Va felh em fenn e ree lammou ;
Va ene a zeue em genou ;
Ha va fri, evid e hwesa,
En em astenne keit ha tra.

Pebez marvaill er fond⁸¹ ive !
A-barz komañs, e tiwiske ;
Ha goude, war eun alanad,
E tistagje deoh eun ervad,
*Freret freret freret freret*⁸² ;
Mond a raje kazi d'ar red,
Evel eun den difelhet neat⁸³,
Ken a vihe 'penn an ervad ;
Hag e weljeh en-dro dezañ
An ervadou geot o kouezañ.
Erruet e penn,, heb ober ehan,
Diouz e houriz e lame e vean⁸⁴
Hag e lemme, *fez fez fez fez*⁸⁵,
Dremm e falh diouz an daou gostez.
Goude, war gorv e roched bloh,
Ker glebhag eun touill pe hlepoh,
E lakae e vên en e blas
Hag a-veh, gwaz evid biskoaz !
Henez a falhe, c'hoaz eur wich⁸⁶,
Nompas poeltroni ar zervij.
Eun oh dispar e gwirionez,
Eun oh dishual 'oa henez,
Eur paotr, setu, divinouer⁸⁷,
Eun *Omnis homo*, en eur ger.
Lopa 'raje ken a-feson
Hag e klevjeh ar falh o son !
Evid gwir, pa'z eus da gomz, la,
Eur falhig natur ⁸⁸en-devoa,
Eur falhig lemm, eur falhig koant,
Hag a drohe 'vel eur sarpant ;

---

⁸¹ er fond ; galleg. e gwirionez.

⁸² *Freret freret freret freret* : ?

⁸³ neat : stumm Leon, nêt, evid ar rim.

⁸⁴ e vean : stumm Leon, evid ar rim. e vên = e vên higoenn.

⁸⁵ *fez fez fez fez* : an trouz a ra o lemme e falh (?)

⁸⁶ eur wich : eur wech, evid ar rim.

⁸⁷ divinouer : ? Startijenn ennañ.

⁸⁸ Eur falhig natur : eur wir falhig.

Mez koulskoude eo re avoui
'Oa gwell an Troad c'hoaz eviti ;
Rag, klevit, n'oa ket Yann-ar-Yer
'Oa MIKEAL MORIN va homper !
Nde veze ken diouz *deus* ! ganti
Etre e welje dindan e fri
An disterra tamm geot er prad
Ne baouezje euz a falhad ;
Ha taol-war-daol, a-nebvez flamm,
E soñjeh e trohje en eun tamm.
Armid, ar vajisianez
Ne ree ket ker buan eur palez
Ha ma ree MORIN e varo
Da eur foenneg toud tro-war-dro.
    Ahann, merhed, kouskerezed,
Viltañsou kamm, loudourenned,
Gwelet hoh-eus-hu, er vro-mañ,
Biskaoz falher evel hemañ ?
Respontit eta din dioustu !...
Penaoz, dre ho kousk emao-hu !
Allaz, netra n'oa ket e bar
Etre an neñv hag an douar,
(Ha serten ne lavarje den ;
Evid e weled, hebmuiken,
E vije bet greet er bed-mañ,
Evid diouz doare dianañ⁸⁹.)
Etre e vijeh o trei ho penn,`
E falhje deoh eur harrad foenn.

---

⁸⁹ dianañ : da vihannañ.

Fagod ha fagod

Set' eno perag, tost-da-vad,
Her galved *boureo braz ar hoad*.
Rag, *pite paf*, gand eun taol genn
E tistage deoh eur wezenn ;
Hag e daou daol falz-strop, *frist frest*,
He diskourre deoh pront ha prest ;
Krik krak, evid ma her gouiot,
En eun taol dorn e ree fagod ;
Ya, fagod, fagod end-eeun 'zo,
Gwelloh fagod evid fagod ar vro,
Fagod greet klok, fagod e koustiañs,
Nompas brehagn, na fagod a zrougchañs,
Mez fagod reud, tennet a haol herri⁹⁰,
Fagod muchbl, ha fonnuz da zeви,
Fagod fourmal, nompas besterd fagod,
Evel fagod trucherien ar fagod,
Ar re⁹¹ a vez greet *ab hoc* hag *ab hac*
Mez, dam !, fagod heb na "Rag", na "Perag ?"
Fagod a-leiz, fagod druz, fagod leal,
Fagod en teuk, ha fagod didamall ;
Rag, ententit, e-touez ar fagod,
Evel m'ouzoh, 'z eus fagod ha fagod ;
Aze e kavfeh fagod gwall-fagodet,
Fagod trompler, fagod boulifardet⁹²,
Ar re⁹³ ne dint nemed fagod deliou,
Evel amañ fagod ar marhajou,
Fagod truilleg, hagod mez o gweled,
Fagod va reor, poeltron⁹⁴ ha droug-anvet,
Ne dalvont ket a-veh eun tamm sezo,
(*Nim emer in titivillitio ?*)...
Pehi a rit,, fagoderien fouldret⁹⁵,
Pa rit fagod dre ard an Droug-Spered.
E fed fagod, MORIN 'oa, sur an "Tad"
Evid ober, fagod ha fagod mad,
Fagod superb, fagdod e gwel Doue,
A ve gwerzet arhant mad d'ar Roue,
Fagod a-zremm⁹⁶, ha fagod dilastez,
Fagod kempenn, fagod e gwirionez,
Fagdod erfin, - ha diferañs⁹⁷ fagod
Diouz koz fagod ar re⁹⁸ n'int ket fagod, -
Mez fagod la !, n'oa ket mez o gweled,
Fagod a-grenn ar gwella fagodet
Euz a fagod fagoderien fagod ;

⁹⁰ tennet a haol herri : ? Ar pezh a chom en douar pe vez torret eur wezenn.

⁹¹ Ar re : Pere, e skrid orin.

⁹² boulifardet : fardet fall.

⁹³ Ar re : Pere, er skrid orin.

⁹⁴ poeltron : c'hwitet.

⁹⁵ fouldret : foeltret.

⁹⁶ a-zremm : brao da weled.

⁹⁷ diferañs : disheñvel diouz fagod...

⁹⁸ pere, er skrid orin.

Fgaod MIKEAL a oa mistri fagod.

Peoh a vezo, Elgez-sant-Herbot !

Yann-an-Ognon ! Fañch-Bleiz-ar-Yod !

(Ragenez Rouz, Youann louan gwennog !

Espert moh⁹⁹, yeu¹⁰⁰, landruñsennog¹⁰¹ !)

Ha te zoñj dit ; arsa, gouzoud

Petra eo “r fagodenn“ goude toud ?

Gwir eo, sur : fagodi a rez

Ivez, fall pe vad, en da yez ;

Ya, klask ober o komz sklêr,

Nompas ober evel ma tleer.

(Kee, kee, soubl da benn, ampoezon,

Ah ! poan a rez din em halon).

MIKEAL MORIN, avad, ‘oa ‘r paotr

Evid gouzoud ober fagod.

Fagod ! me ‘vezo nao-hant vloaz...

Hap ! (adarre)... Selaouit c’hoaz,

Azezit, mar kirit, aze !

Rag ne deot ket kuit ker buan-ze.

---

⁹⁹ Espert moh : eur mestr war ar moh.

¹⁰⁰ yeu : term-term.

¹⁰¹ landruñsennog : landrusenn.

War eul louiz aour

MORIN, a-hend-all a oa c'hoaz
Eun den gwirion mar boa biskoaz.
Eun devez, morgoae,... A ! A ! A !
Me 'roas eul louiz aour dez',
Da gas da di va alvokad :
Petra 'reas-eñ nemed lakaad
Eur hoz pez aour faoz, en-devoa,
En e leh, evid kas deza'.
D'or-benn¹⁰² eun nebeud goude-ze,
War-dro poent leina, p'evel-se,
Dond Kerdalzou d'ar presbital,
Droug ennañ evid gwir ez-leal ;
(Me 'zoñjas din, an taol kenta,
En-doa urz d'am interdise¹⁰³).
« *Diboñjour deoh, aotrou 'r Hure.* »
« *Ha deoh, Kerdalzou* », emeve.
« *Petra hoh afer da zond amañ ?* »
« *A-berz ar Justis !* », emezañ :
« *Kaset hoh-eus, e-leh aour mad,*
Eur pez aour fall, d'hoh alvokad :
Par concéquen¹⁰⁴ en-deus jujet
'Oa koulz dezañ beza laeret.
Ha c'hwi 'zo reputett rompler....,
Laer... hag ouhpenn, faux mounizyeur¹⁰⁵. »
« *Ya, pe 'r gounnar !* emeve :
Me 'rank kaoud rezon euz a ze. »
Ha me kas Katell buan a-fo,
Da gemenn an *Omnis homo* ;
Hag eñ deredeg ken buan.
« *Penaoz, emeve, artizan !*
Greet hoh-eus-hu an dra-mañ-dra ?
Evel m'hen pretant an den-mañ ?
« *Ya, emezañ, aotrou 'r Hure ;*
Rzon en-deveuz al laer-z :
N'oa mar ebed, abaoe pell
Edo ar pez-se em godell...
Pa felle din e baseal,
E lavared 'oa eur pez fall...
Kement ha kement ma soñjis
E stleper e daouarn Justis :
Marteze e hellfent tennañ
Ar falloni a zo ennañ ?
Aze, komper, eun den e oa,
Mard eo kristen. Ouhpenn c'hoaz :
Propheta, plus quam Propheta !...
Aretom eun nebeud ama'

¹⁰² D'or-benn : diwar-benn.

¹⁰³ interdise : galleg : da zivenn din.

¹⁰⁴ Par concéquent : galleg.

¹⁰⁵ faux mounizyeur : galleg.

Diouh kement-mañ eo deoh anad
Penaos MORIN n'oa ket gaouiad ;
M'ho-po-hu ar seurt atanchou,
En em roeh d'an oll ziaoulou,
Evid nah groñs ho laeroñsi.
It, n'oh nemed da lastri ;
Peñserien, tud revoltet,
Toud e rankeh beza krouget,
Dre m'oh, evel den n'her hontest,
Todu kalz re brim da dud onest.
Mez mar oh euz devosion,
Kontinuit hoh atansion :
N'eus netra edifiantoh
Evid ar pezh a gontan deoh.

Paour-kêz partaplik¹⁰⁶

Maz vijes ket a galite
Va faour-kêz *Omnis homo*-me,
N'oad ket bet ouzit ken kruel ;
Neuze da ano imortel
A vije er hazetennou
Er penn euz da aksionou
Skrivet, morgoae, a-la-frisad¹⁰⁷,
Gand paraf¹⁰⁸ ha fanfaronad,
Mez abalamour n'oas ket nobl,
Out abandonet gand ar bobl,
Ar re ¹⁰⁹n'hellont estimoud den,
Anez kleze ha kokardenn ;
Setu eno pe evid rezon
E tilezer en abandon,
Heb ma'z eus ahanout neb memor.
Ha koulskoude, hebyeñ¹¹⁰, da istor
A zo eur pezh euz an drollañ
'Oufed da gleved er bed-mañ.

Ahanta, va Houëryaouted¹¹¹,
Diskouezet ha c'hwi 'zo paotred ;
Imitit an *Omnis homo*
A hini¹¹² ema ar gwel hirio.
Mez hemañ eo 'r choarz, hemañ eo 'r hristill !
Ebat a ra joa deoh, perhill¹¹³.
Aloñ¹¹⁴, gand a reot, dihana¹¹⁵,
Tavit, pa ne dalvit netra !
Ha grit eun dra atañsion
War va zeizved refleksion.

N'hoh-esu klevet bete vremañ,
E komparezon, c'hoaz netra :
Novum genus potentiaë ;
(Va bennoz, latin adarre !)
Vir a-vours ! Lekeom d'ar boulin !
Peroked ! foug ! ha tourmantin !
Sivom gwern vizan ha bopre !
Qui potes capere, cape.

---

¹⁰⁶ partaplik : gwerin.

¹⁰⁷ a-la-frisad : gand "frisadou".

¹⁰⁸ paraf : pennadougou.

¹⁰⁹ Ar re : Pere, er skrid orin. Aliez e veze implijet "pobl" evid "tud ar bobl", alese al liester.

¹¹⁰ hebyeñ : galleg : et bien (!)

¹¹¹ va Houëryaouted : Kouërien a vez lakaet da labourad diehan.

¹¹² A hini : a b'hini, er skrid orin

¹¹³ perhill : perhell (evid ar rim ?)

¹¹⁴ Aloñ : galleg : Allons !

¹¹⁵ dihana : da vihana.

An tangwall

Bremañ deg vloaz ar miz a zeu,
(Edoh amañ ivez neuze,
N'oa ket kuzet, toud her gwelah¹¹⁶,
Ha kaoud a dleit soñj a-walh).
An tangwall o veza kroget
Plezantamant¹¹⁷ en or hloched,
MIKEAL a grao oh an doenn,
Evel eun drouiz oh eur wezenn ;
Ha ramap war an nein neuze
Evel war gein eun hinkane,
« *Evid areti, emezañ,*
An tangwall o krañchad outañ » ;
Mez, evel ma oa seh ar vatier¹¹⁸,
N'hellas ket ober e afer.
Pa gomañsas an tan suillañ,
Flip flip, toud war-dro dezañ,
Ha grilla memez e voustach¹¹⁹,
E kuitas prest e varh louach
Hag e tiskennas izelloh,
Da houlenn sikour diouzoh,
Ha dreist-toud oh Peres Grifard,
An ini¹²⁰ a oa papalard¹²¹,
Gand an hini¹²² e veze aliez
(Dre m'oa e vignon) asamblez,
Hag hen anvas e heritour,
Mar bije e rekour.
Peres Grifard, 'ouzoh ervad,
Ne doa ket terp-terp tempret mad¹²³,
Ken nebeud hag eul leue bloaz-ze,
A zo o c'hoarzin er horn-tro-ze.
Per, 'ta, 'grias war bouez e benn :
« *Dilamm eta en eul lamm krenn !* ».
MORIN dabord a zilammas
War chouk e gil, hag hel lazas.
Ha goude toud, d'am zantimant
E rdeas e daol onestamant :
Ar charite vad a ordren
En em breferi da beb den.
Rag preferablant d'an oll
E tleom mired na daim da goll ;
Hag onestoh eo da eun den,
N'eus forz dezañ pe dre voyen,
Soñjal en em zavetei,

¹¹⁶ gwelah : gweleh (stumm ar vro, mad evid ar rim).

¹¹⁷ Plezantamant : ? En eun doare boemuz.

¹¹⁸ ar vatier : galleg : an traou.

¹¹⁹ e voustach : galleg : e vourennou.

¹²⁰ An hini : P'hini, er skrid orin.

¹²¹ papalard : touseg piñsin dour benniget.

¹²² an hini : p'hini, er skrid orin.

¹²³ terp-terp tempret mad : kement-se digourdi.

Evid re en em espozi.
 Eur wech en em gavas gwasoh,
 Eul leoig ahann pe dostoh,
 En iliz ma'h egzorsized
 Eur plah hag a oa posedet.
 Gwillou, klevit, a asure,
 Dre e feiz, biken ne zortije,
 Anez antren e korv MORIN.
 Setu hemañ nehet alafin¹²⁴ ?
 Tost en em gave d'an Duard
 Hag er font¹²⁵ edo tostig mad !
 « C'hwi a zoñj deoh ? ba, ba-ba,-ba !
 MORIN a barlantas outa' ;
 Hag heb diskouez aon ebed,
 A reas goap euz an Droug-Spered.
 Aotrou 'n Diaoul, c'hwi 'zo saovach,
 C'hwi 'zo trehouet en ho langach ;
 (Fallad prononsiason !
 A villad propozision !
 D'ho peza abil (emec'hwi),
 Ne doh nemed eun iñpoli) ;
 A zioulakat komplimant !
 (Me 'm-eus douet na doh besteod,
 Hag eun draig ouhpenn hanter-zod.)
 Gand a reot, serrit ho kenou :
 Mez eo kleved ho tiskourziou !
 C'hwi, soñjal mond e korv an ddu !
 N'eo ket en Ti-Koz em' ho klud ?
 Ergo præcise de facto,
 Petra na chomit-hu eno ?
 Hennez eo 'r c'hoant reded korvou
 A zo deut en ho pouzellou !
 Da veza dija war an oad,
 Ho kavan kuriuzig-mad.
 Ober a rit eun aksion
 'Zo kontrol d'ho kompleksion.
 Satan goz, Doue 'r ho paeo !
 Bezit fur hag it en ho tro.
 Soñjal "antren" e kov MIKEAL ?
 O ! o ! ne deot ket, sur, el-leal,
 Pe c'hwi 'facho pe ne reot ket,
 Re vriad hoh-eus kemeret :
 An neb en em stourm ouz MORIN
 N'en em stourm ket ouh eur glandin ;
 Hennez a zo e peb afer
 Finnoh evidoh an hanter,
 « Ar harr a dennit war ho kein » ;
 Or, hervez an Eurioù latin
 « Etre ar bez hag ar wezenn
 Ne dleer ket lakaad ar gohenn ».
 A-barz nemeur, kredit din-me,

¹²⁴ alafin : galleg : 'benn ar fin.

¹²⁵ font : mein-font badeziant.

Ho-pezo keuz d'ar gerig-se :
Primo quidem ho-pezo mez ;
Diskouezet 'vriot gand ar bez¹²⁶
(Er bed-mañ koulz hag er bed all
Evel eul lach, hag eur hi fall ;
Ha mar goar ho preudeur beva,
Ne vankint ket d'ho prodiga,
D'ho tisklêria da imbesil,
Peotramant d'ho kas en egzil...)

Mez a-brepoz, oditored ;
Deom war or hiz en eur penn-red :
Petra 'zoñj deoh euz a VIKEAL ?
Gwall "nehet" 'oe seu ?... el-leal ?...
Gwall domm 'oe 'r gaoter ganta'.
« Me 'zo marvaill... ». « Na p'evid tra ?... »
An diaoul-ze a oa desevet.

Hag ouhpenn gwall lemm a gaked¹²⁷,
Petra reas an *Omnis homo* ?
En em zila euz ahano,
Mond d'ar porched, hag azezañ
En eur piñsin a oa ennañ,
Sevel e vragez, troñsa e vleo,
Starda e zillad war e dro,
Planta e dok beteg e zaoulagad,
Kemeret toud tres eur paotr mad
Ha da grial war bouez e benn :
« *Deus 'ta, Diaoul, mar dout eun den !*
Tenn eun taol 'ta, mar deus ganez ^{128!}
Souten ar pez a leveres ;
*Diavañs*¹²⁹ *eta, avantur*¹³⁰ !
Da goll pe da hounid out sur !
Deus 'ta, diavañs eun nebeud !
Nemed aon az-pe rag da skeud,
(*Rag mar dout fur, war a glevan*
*N'ez laki ket en em beintañ*¹³¹).
Dered ! Eur wech ! Diou wech ! Teir gwech !
*Mar 'h azardez*¹³² *ober ar veach !*

Petra oufed da gaodu galantoh ?
Kristenien, m'her goulenn ouzoh.
N'ao ket e zeurt war an douar ;
Gwaz ne doa ket memez en ear¹³³
Prudañs al leon, nerz ar zarpant
En-doa MORIN sertenamant.
Ad libitum ez ee ganta'.
Heb mankoude da eun iota,
Todu kement a antrepene,

---

¹²⁶ bez : biz.

¹²⁷ gwall lemm a gaked : galleg : komz a ree êz ha mad.

¹²⁸ mar deus ganez : mar dout gouest.

¹²⁹ Diavañs : kerz.

¹³⁰ avantur : verb "avanturi".

¹³¹ N'ez laki ket en em beintañ : n'en em laki ket d'en em weled evel ma'z out.

¹³² azardez : arvarez.

¹³³ ear : en êr (stumm Leon evid ar rim).

Hab jamez en em *jeini re*.

Al laboused

A-brepos, mard edoh amañ,
Disul Fask-Vihan diwezañ,
Pe edod en overenn-bred,
Hoh-eus soñj perag ? perag n'ho-pe ket ?
Disul..., ya..., disul 'vezo bloaz...
P'edot er pron !... N'ouzoh ket c'hoaz ?
Hañ, pa edo al laboused,
Gand kalz a drouz hag a gaket,
Partoud amañ, dre ar vaoujou¹³⁴,
War ar plañch¹³⁵, hag ar mogeriou,
Oh ober o neziou (setu !)
Red 'oa dezo o ober en tu
Ha ne doa gwaz ober, amañ !
Pa'z oa plasou azr re vravañ,
Ouhpenn daou-hant ! war beb moger,
Mui gand mond er-mêz d'o ober !
Ker fasil e roed plas dezo
Da hournijellad tro-war-dro,
M'o-doa lakaet en o diviz
'Oant bourhizien euz an Iliz,
Ha ma reent eru chalami,
Eun reñtamar¹³⁶ hag eun dourni,
M'edon o farda mond em zro
Ha rei an alhweziou dezo.
Ha just e vije e gwirionez,
P'o-doa an uehlla mouez.

Me 'felle din rei d'entent deoh
Kaoud soagn¹³⁷ da vinouera¹³⁸ ho moh.

E ! A ! kerkoulz 'oa din tevel,
Ha pa vijen bet o vervel,
N'oan evid rei netra d'entent...
Ha c'hwi, evel statuou sent,
Digor kaer ganeoh ho kenou,
Ho taouarn en hoh askreou,
Ne droeh ho taoulagad morse
Diouz 'n anevaledigou-ze,,
Hep klask ar voyenn d'o chaseal.

Mez an *Omnis homo* MIKEAL
Dre e wir skiant a gavas
An ijin d'o has toud er-meaz¹³⁹.
Edo, d'an ampoent, azezet,
Aze, e plas ar fabliked,
Pa reas din sin ez ee dezo.

(Me 'zoñj din her gwelan atao

---

¹³⁴ vaoujou : bolziou.

¹³⁵ plañch : sél.

¹³⁶ reñtamar : galleg : cholori.

¹³⁷ Kaoud soagn : kemer soursi.

¹³⁸ da vinouera : da vinella.

¹³⁹ er-meaz : emêz.

Gand e êr neif¹⁴⁰ ha laouen
 Oh ober din sin gand e benn ;
 Rag heb e anaoud a-zoare,
 D'ar zul, ha d'ar goueliou ive',
 N'oa mab na gemerje MIKEAL
 Evid ar Prokureur Fiskal,
 Pa veze en e abid brao..
 Rag an abid, klevit, or zao ;
 Ha MORIN a oa fignoler,
 Dichigas¹⁴¹ keit hag a ranker.)
     Evel m'her gwelis o lucha,
 Me zouetas 'oa din e rea¹⁴² ;
 Rag er hiz-se eh esplike,
 Euz ar penn, ar pezh a zoñje.
 P'her gwelis savet en e za' ...,
 Me lakae ez ee d'o laza ;
 Mez soursi ! ne deo ket a reas :
 Ar skubellenn a gemeras.
 War ar bank e sao en e za' ;
Fredi, fredon, bredi, breda...
 Te a yelo ; te, ne di ket ?
 Te az-pezo ; te, n'az-pezo ket ?
 Demeuz an eil penn d'egile
 O rafourchas toud evel-se ;
 Ar gwiad kevnid a skubas ;
 Al laboused a zineizas ;
 Pikad, pellaad, ha faroucha,
 Difanka 'n neiziou a reas krak,
 Heb ma chomas na frik na frak.
 La ! Paneve an *Omnis homo*
 Petra on-bije-ni greet eno ?
Nescio vos ; rag n'ouzoh, toud,
 Nemed genaoui evel saout.

---

¹⁴⁰ neif : galleg : divalis.

¹⁴¹ Dichigas : fringuz.

¹⁴² rea : e ree (stumm Leon, evid ar rim).

Kleier

Orsus, n'eus forz, bandenn leueou briz !

A-barz ma'z aim euz an iliz,
Grit eun nebeud atañsion
War an eñsteñk¹⁴³..., hag ar feson...,
En-devoa da garillonad
Pa veze e imor ervad,
Gand e gleier e vuzike
Ker kaer, ker kaer, ma'h estone
An neb a gleve anezañ...
(Ha koulskoude, setu-eñ amañ !...)
Ne ouei bemol na bekar,
Na tamm muzik, an oll her goar...
Hag e lavare e vamm geaz¹⁴⁴,
Penaoz ez oa eun domaj braz,
Defot n'en-doa bet e Pariz,
O tedski rubrikou 'n iliz ;
Abil estrañj e vije bet,
Diouh an doare euz e spered.
A dra serten salo 'vije !
Mez lezom ar haoziou koz-se,
Ha pignom en tour - a spered !-
Da zelaou e vuzik poarfet.

E peder hordenn e kroge
Heb dond d'en em jeni morse :
En diou-mañ gand e zaou zornig ;
En honhont gand e henaouig ;
Gand e zaou droadig en eben¹⁴⁵ ;
Goude, e lavarje *Amen*,
Hag en em stlejenne, (heb droug !),
Evel pa vije ouh ar groug ;
Hag e kanje ar pevar hloh
(Evel pa barlanjent ouzoh) :
Tenn amañ ! tenn amañ !
Tenn gwin ! tenn gwin !
Tenn d'evañ ! tenn d'evañ !
Da VORIN ! da VORIN !
Hañ, ar hêz ! eñ a oa marvailluz !
MORIN, te a oa burzuduz !

---

¹⁴³ eñsteñk : galleg : "instinct".

¹⁴⁴ geaz : gêz.

¹⁴⁵ en eben : ? "dreo" ?

Manierou kaer

Ouhpenn, an den-ze en-devoa
Manierou ezu ar re gaerra,
Hag eun den abil, eun devez,
O paseal amañ dre 'r barrez,
A lavaras, am-eus klevet,
Dre 'r bouk-mañ, n'on ket pe da bed¹⁴⁶,
Penaoz, *en eun nesesite*
E hellfe komz ouh ar Roue.
Evid gwir, n'oa ket eun orin¹⁴⁷,
Evel doh, 'oa MIKAEAL MORIN.

Kana a ree heb leor ebed,
Par memez d'eun ograou fachtet.
E kement leh ma'z ee MORIN,
Dap !... taolet ar chap¹⁴⁸ war e gein !

Bale a ree evel eun Eskob,
Atao, mardiah¹⁴⁹, lest¹⁵⁰ ha prop ;
Hag en eur roda e raje
Poufe, poufe, poufe, poufe...
Ya, hanter voued 'oa e weled,
Pa ranked mond e tro 'r vered.

Bale a ree, ya, bale,
Ker seder war ar pie-frañse¹⁵¹...,
Ha sederroh c'hoaz, em-eus aon,
Evid Ar Penker dre Leon.
Petar 'oah-hu en e gichenn ?...
Kleved a reot bremañ-souden :

MORIN a oa en ho touez
Toud-a-fin-fet just par memez¹⁵²
Evel ma vez amañ gwelet
Eur gaolenn-bome dispaket
E-kreiz eur hoariemyad panez¹⁵³.

---

¹⁴⁶ n'on ket pe da bed : n'ouzon ket da bed a dud.

¹⁴⁷ n'oa ket eun orin : disheñvel e oa hoh orin diouz e hini.

¹⁴⁸ chap : ar gabell.

¹⁴⁹ mardiah : "mordié", e galleg.

¹⁵⁰ lest : grasiuz.

¹⁵¹ ar pie-frañse : galleg : "pied français".

¹⁵² Toud-a-fin-fet just par memez : just evel m'emaoh-c'hwi.

¹⁵³ eur hoariemyad panez : e-kreiz eur pennennad panez.

Komparezon ha rezon

Mez, a lavaro Gran-Bragez¹⁵⁴,
O rezoni dre e feson,
Komparezon n'eo ket Rezon.

Netra 'ta ? Gwelom !... *Distinguo* :
Ma ne deo ket konform, *concedo* ;
Mez, mar deo evel ma'z eo dleet,
Nego an dra-ze hed-ha-hed.
N'eo ket Rezon *stricto sensu*,
Mez oh arvari emao-hu
Pe 'r Gomparezon vad amañ
Pe 'r Rezon fall eo ar wellañ ?
N'ouzoh ket, ras¹⁵⁵ Goulhen An Hir,
Ped favenn a ya d'ober teir ;
Hag e fellfe deoh, eemc'hwi,
Disput war ar zulozofi !...
Deskit parlant a-barz soñjal.

Mez hoh euteur¹⁵⁶, pennou chatal,
Ma tiskouezin-me deoh amañ
Peger just e filozofan,
P'ho komparezan ouh panez ?
Selaouit 'ta ; (n'eo ket diêz ;
N'eo ket red din beza biken) :
Ar ger a "benezennien"
'Zo deuet euz ar ger a "benez"
Hag evel-se ez eus ivez
Etrezo rapport mutel,
Koneksion spirituel,
Relasion substañsiel.
(Livirit, mar gouzoh, din-me
Petra 'zinifi 'r geriou-ze !)
Atqui n'eus netra ker serten
Evel m'oh *panezenneien*.
E ! *doncque*, p'ho Komparachan
Ouh *panez*, evel ma her gran,
Am-eus Rezon vad d'hen ober.

Ahann, Bleo-brun, ahann Kouër,
Ahanta, n'eo ket evel-se
Eo degas an dud da'n here ?
N'eo ket evel-se eo deski
Penaoz e ranker rezoni ?
Ma n'avañsan ket kalz a dra
Nemed sur e ven da genta,
Ha kennebeud e ree MORIN.

Mez petra 'dalv dezañ erfin ?
Setu-eñ maro koulskoude !
Mad ! *Requiescat en pace* !
Hga e pokfen d'e reor bremañ,

¹⁵⁴ Gran-Bragez : lesnao : Bragez-Vraz.

¹⁵⁵ ras : gouenn.

¹⁵⁶ euteur : ?

N'oufen ket e resusitañ.

Mab da biou ?

Evid kement-se ; kredit din¹⁵⁷ :
N'oa ket poazet war plas ar gouign.
Ha mar kendalhe boutou-prenn¹⁵⁸,
N'oa ket dre ourgouill 'oa serten,
Rag, evid prouv deoh kement-se,
E dad-kaer a oa mestr-kere.
Evel ma save e vouez
Er gousperou en on touez,
Ne weljeh partoud nemed chas,
Ahi, ahi, ahi, o vond er-meaz¹⁵⁹ :
Biskoaz Stentor hag Ermojen
Ne oe kreñvoh o horzenn.
Ha paneve aon da ober
Eun tamm dismegañs d'e vamm ger,
Deiz ha noz e kredfen fasil
E ve mab da eun dijentil ;
Diana¹⁶⁰ ar soupsoñ am-eus
Eo cheñchet e ti magarez¹⁶¹,
Pa'h eo ganet evid ober
Traou ker burzuduz ha ker kaer,
Ar re¹⁶² a zo merkou patant
N'oa ket an den-ze peizant.
Netra ma ne vije ive' !
Me 'ya da brouv deoh kement-se
Hag entre-daou, c'hwezom on fri,
Ma'z aim goude diouhtu ganti.

---

¹⁵⁷ din : ahanon.

¹⁵⁸ Ha mar kendalhe boutou-prenn : ha mar dalhe da vond gand boutou-prenn.

¹⁵⁹ er-meaz : er-mêz.

¹⁶⁰ Diana : Da vihanna.

¹⁶¹ magarez : "magereuz" er skrid orin.

¹⁶² Ar re : Pere, er skrid orin.

De profundis

Setu aze ar poent kentañ.
Den a hell kaoud abeg ennañ ?
Ne gredan ket e ve ganet !
Hag er fond, ivez, ne deus ket.
Mez a-barz komañs a-nevez,
Hag entr' am-eus memor ivez,
Ma ya da vond da zifrichañ
Eun *De profundis* evitañ.
Ha c'hwi ivez, bandenn ezen,
Kriit, ken a faouto 'r gorzenn,
(Pa n'ouzoh ho *Te profundis*),
SANT MORIN, ora pro nobis !
Me 'ya d'azeza em hador,
Ha da vond war don¹⁶³ an istor.

---

¹⁶³ war don : war deun.

Eil poent

War eur had

Eun devez, n'eus ket pall a ze,
Ar paotr MIKEAL mond d'ar chase,
Fuzuill garget, valdourierenn¹⁶⁴,
Boutoupin¹⁶⁵ drajez, gargouchenn¹⁶⁶ ;
P'edo 'r penn all ar Valanog¹⁶⁷,
Chut ! ha MIKEAL lamet e dok,
'Avañs e benn e-touez al lann¹⁶⁸,
Da zelled e-touez ar balan :
Gwelet dezañ eun hanter-gad¹⁶⁹,
A-zoug he hamm o tedostaad.
Pebez rañkontr evid MORIN !
Dap ! souch, hag eñ war benn e hlin ;
*Añ jou ! feu ! paoñ !*¹⁷⁰ hag he filad.
C'hwi a gaoze, bravad tamm gad
Kemeret e benn-herr¹⁷¹ souden,
Da lammed war he boutonenn¹⁷²,,
Frrrr, zest !..., en eul lamm dreist ar hae,
Mond da Vetrez¹⁷³, krap' en he sae,
Eun dro war eur zeul, ha d'ar gear¹⁷⁴ !
(Hennez a gerze, c'hwi lavar !)
He diwada hag he larda,
He brocha hag heh ambrocha,
Trei ar ber, ober tan dirazi¹⁷⁵,
He lakaad e salmigondi¹⁷⁶.
P'oa prest toud, 'oe servichet
Ouh taol, evid beza debret.
Rag da boent lein 'oa kement-se,
Ha n'oa tamm en ti an deiz-se.
Komañ a reer heb dale pell ;
Biskoaz ne weljoh netra gwell :
O ! ma madig ! o ! chervad !
O gwellad den ! o gwellad gad !
Madad¹⁷⁷ regal ! madad boued !
Perag ivez ne vije ket ?
Greet 'oa dre 'r pluñv ha dre 'r bleo¹⁷⁸
Oksellant *Omnis homo* !

¹⁶⁴ valdourierenn : a-dreuz skoaz.

¹⁶⁵ Boutoupin : ? pod.

¹⁶⁶ gargouchenn : sahad poultr.

¹⁶⁷ ar Valanog : ar Valaneg.

¹⁶⁸ al lann : al lanneg.

¹⁶⁹ Gwelet dezañ eun hanter-gad : gwelet gantañ eur had fall.

¹⁷⁰ *Añ jou ! feu ! paoñ !* : galleg.

¹⁷¹ e benn-herr : a-benn herr.

¹⁷² Da lammed war he boutonenn : da dapoud anezi.

¹⁷³ Vetrez : "Béatrice" e galleg (?)

¹⁷⁴ d'ar gear : d'ar gêr.

¹⁷⁵ dirazi : dindanni.

¹⁷⁶ salmigondi : galleg "salmigondis".

¹⁷⁷ Madad : doare estllamma (bet ijinet gand an oberour ?)

¹⁷⁸ dre 'r pluñv ha dre 'r bleo : ?

Netra sur ne doa ket dezañ

Etre pevar horn ar bed-mañ.

En e lammou 'oa c'hoaz noploh

Evel ma'z an da ziskouez deoh.

Ar gwin

Mestr MIKEAL, va zervicher mad,
Ker fidel din-me ha d'e dad,
En-deus, e-pad eun nombr bloaziou,
Rentet din lalz a zervichou.

Goude toud, n'on ket souezet ;
Rag, evel m'hoh-eus toud gwelet,
Ne veze tamm er presbital
Na vije roet lod da VIKEAL ;
Pa veze buoh vesk¹⁷⁹ pe daro
En em sikourjem d'o goro,
Ha ne zerrjem an duellenn,
Ken na vouzje ar varrikenn.
Ha forz peur o goullonder
Pa'h eo gwir e ranker ober ?
Atao e vezim-ni nehet,
P'or-bez evet, ha pa n'or-bezo ket ?

Hag, a zo koantoh a hend-all,
Eun ever gwin 'zo didamall :
Neb 'zo mezo, a gousk d'ar red ;
Neb a gousk, ne zoñj droug ebed ;
Neb na zoñj e droug, ne beh taol ;
Neb na beh, ne day ket gand Paol ;
Neb ne day gand Paol a yelo
Gand an Êlez war-zu o bro ;
Ergo, klevit,, mezhvier ebed
N'emañ e riskl da veza kollet.
Ebyañ¹⁸⁰, ha ken a fell deoh ?

Observabitur secundo :

Ar gwin mad n'eo ket ampoezon.
Dre amour evid ar "flakon"
Oras¹⁸¹ en em halvas "Flaccus" ;
Ha, war a lavar Kratinus,
Ne hell jamez eun ever dour
Kaoud nemed eur speredig paour.
Rezon a-leiz or-boea eta
D'eva gwin p'or-boea aneza'.
Setu eno perag ive'
Or-boea spered MORIN ha me.

(Ne dalvem, na me na MORIN,
Netr'-an-toud ouh ar sehed gwin.
N'oa nag Azvent na Kouraiz
Hag a raje deom cheñch a hiz ;
Hga e klevjeh *glouk, glouk, glouk, glouk,*
Ar gwin o vond dre or gouzoug.)

Entr' ed vije bara en ti,
Ne vije ket lent o tebri ;
Ha pa vijen en e di-eñ,

¹⁷⁹ buoh vesk : besk, heb lost, eo ar vuoh.

¹⁸⁰ Ebyañ : galleg "Et bien".

¹⁸¹ Oras : Horatius e latin.

Me 'vije ken hardiz hag eñ.
Mez euz va zi-me, koiulskoude,
Pe galz na fell¹⁸²-, eo e veve ;
En eur ger, gwella ma hellen,
Her beven hag her zikouren ;
Ha tentet 'vijeh d a gredi
E vije mab emeuz an ti ;
Ha marteze ez oa, n'on dare ;
Mez pe laz¹⁸³ da zen kement-se ?
Dihana¹⁸⁴, skiant en-devoa,
Ha gouzoud peur heh implija,
Euz ar penn pella em zervije,
(A la bilbot¹⁸⁵, gwella ma helle).
Evel m'her prouvin amañ deoh,
E daou her, a-barz mond larkoh.

Kleo 'ta, ki klañv, tevel a ri ?
C'hoant ah-eus da gaoud war da fri ?
Neb aon... Mar deuez d'ober da Bask,
Me 'r promet dit, e teui d'e glask :
N'ah-eus ket e hreet da-vannah¹⁸⁶,
Me 'z avertas¹⁸⁷, ha gouez peleah¹⁸⁸ !...
Lavar din-me, klopenn marsouin¹⁸⁹,
Petra eo az laka da hoarzin ?
Mez, neemd fae a ve ganez,
Selaou an dra-mañ, mar kerez ;
Selaou pegement a vank dit
Ne dout ket eun den iñtrepit¹⁹⁰.

---

¹⁸² Pe galz na fell : Pe war-bouez nebeud.

¹⁸³ pe laz : e galleg : "quelle offense".

¹⁸⁴ Dihana : Da vihanna.

¹⁸⁵ A la bilbot : galleg (?)

¹⁸⁶ da-vannah : tamm ebed.

¹⁸⁷ Me 'z avertas : me da hourdouz.

¹⁸⁸ peleah : peleh (stumm Leon evid ar rim).

¹⁸⁹ marsouin : mor-hoh.

¹⁹⁰ iñtrepit : galleg "intrépide".

IV hure hag I pesk.

Eur mintinvez, pevar Hure
A zeuas d'am gweled, dre huñvre,
Ha toud evel p'am-bije joa
O kaoud tud em zi da leina.

« *Penaoz eus an aotrou 'r Hure ?*¹⁹¹ »

« *Gaillard*¹⁹² *atao ; na c'hwi ive' ?* »

« *Evel ma welit, treud atao.* »

« *Azezit !... Nompas... Ped eur eo ?* »

« *Deg eur hanter nevez sonet...* »

« *O ! peoh eta, emaom abred...*

N'hoh-eus ket leinet c'hoaz, Kure ? »

« *Tra ! n'am-eus ket...* » « *Na ni ive' :*

Grit aoza lein ; hag etre-daou,

Deom da weled ar jardinou

Ha da lavared or brevier... »

Me ne ouien petra d'ober

Nehet 'oan, c'hwi 'lavar, nehet ;

Rag, n'oa forz din pe du selled,

Ne welen partoud dre an ti

An disterra tamm da zebri.

Hañ ! n'oa ket eun diaoulegez,

Beza en eur seurt tiegez ?

Hañ ! petr' oa afer ar re-ze

Da zond d'am gweled-me, neuze ?

(Rag, setu, etre c'hwi ha me,

Nêt, nêt, edo Mindard¹⁹³ ganen !

N'eo ket m'am-be c'hoant, koulskoude,

E ve publiet kement-se :

E-sekred hel lavaran deoh !

D'ho peza sod, me a fizi ennoh !...)

Mez p'oant deut, 'oant deut koulskoude :

O lezer heb tamm e vije,

Evel m'her gouzoh,difeson ;

Rag dare 'oant, ivez, gand an naon.

Mez peseurt lein da brepari,

Pa ne doa tamm pesked en ti ?

(Rag, mar am-eus soñj mad bremañ,

Derhent eur zul 'oa kement-mañ !...)

Pe zerhent eur gouel marteze !...)

Mez *item*, goude toud, ive'...

Hoñgon¹⁹⁴, mar kirit... Pe forz 'zo ?...)

Vijil a oa, sur !... Deom atao !)

Ha MIKEAL MORIN o taoler

E zillad e bord ar vivier¹⁹⁵,

Ha *flap...*, setu-eñ, 'n eul lamm krenn,

¹⁹¹ Penaoz eus an aotrou 'r Hure ? : Penaoz ema kont ti an aotrou Kure ?

¹⁹² Gaillard : galleg : friant.

¹⁹³ Mindard : e galleg « Peau-de-Balle”.

¹⁹⁴ Hoñgon : ? Koulskoude.

¹⁹⁵ ar vivier : ar stankenn-besked.

E-kreiz an dour braz war e benn...

Ni a zoñje, toud, 'oa beuzet...

Morse ! Ne doa nemed kuzet.

D'or-benn eun nebeud e savas

Ha gantañ eur pikol pesk braz,

Keit, keit evel ahann d'arhoaz,

War gwen e gtohenn, war e skoaz.

« *Ahanta*, emerzañ deom-ni,

Tud ar Roue, muchabl int-i ? »

P'en-doa neuïet beteg ar bord

E stlapas ar pesk d'or¹⁹⁶ e dord...

Ha, vañtrechien¹⁹⁷, bravad aneval

Arsa, arsa, bravad penn-chatal !

Hag e henou digor gantañ,

Ma kuzje toud ho penn ennañ !

Hennez a oa se, pa gontot.

Peoh a vezo, Biel Vergot ?

Bra&soh eo c'hoaz da henou-te,

Evid ne doa genou 'r pesk-se.

(Tao, dam-penn ! meuz ! panezennog !¹⁹⁸

Nonez Abandre¹⁹⁹, gaveog !

Ha te 'oa kapap da zougen

E vinaouedou d'eur seurt den ?)

Ya, ya, feson tartezez...

Ar hêz, Doue r' am pardono,

Bravad taol a dennas eno !

Goude e troñsas e vañchou,

Hag euz e abid ar baskou ;

E gontel a zihodellas :

Gerik, gerik, gerik, gerik...

Godue e lammas war ar pezh kig,

Me 'lavar : war eur beskedenn²⁰⁰,

He distripa prop ha kempenn,

Ma rejom ganti eur friko,

A dalve c'hwezeg war eun dro,

Gand eur saoz²⁰¹ ker mad, ma lipjem

Bep tamm, on bizied o femp !

A ! gwellad pesk ! A ! gwellad den !

Noñ²⁰²noñ, ne skuizfen birviken,

O publia, partoud dre 'r vro,

'Oa MORIN eun *Omnis homo*.

Eur wech c'hoaz bravad frigasenn !

Ola ! bravad jibilotenn !

Ken eksellant 'oa preparet,

Ma halled d'ar gwir lavared

Ar pezh a lavare Nazoñ,

---

¹⁹⁶ d'or : dreist

¹⁹⁷ vañtrechien : galleg : ventre de chien.

¹⁹⁸ dam-penn ! meuz ! panezennog ! : kunujennou.

¹⁹⁹ Nonez Abandre : ano eun den.

²⁰⁰ eur beskedenn : eur pesk, ger ijinet gand an oberour. Da houde e ra gand ar reiz hourel, evel pa vefe "eur pesk".

²⁰¹ eur saoz : eul lipig.

²⁰² Noñ : galleg.

O parlant a garr Faetoñ :
Opus, (me 'lavar : an dro vad),
Materiem superabat.
A ! bravad tra 'oa he fardet !
Me 'garje ho-pije he gwelet,
Pa n'ho-pije bet anezi
An distrra tamm da zebri.
(Evid gwir, euz an touch-koban²⁰³
'Oa greet ar frigasenn gantañ,
Hag evid mond ganti war-eeun,
N'eo ket jarnigodig²⁰⁴ ! end-eeun,
Netra, n'eo ket ober goap 'oa :
Honnez a oa greet, hag a oa !
Peadra lavared gevier ?
N'eus marmiton na pastezier²⁰⁵
Hag a raje gwell eun tamm boued.
Mintoustah²⁰⁶, estonet e oed).
Hañ, p'eus da gomz²⁰⁷, la, koulskoude
Pebez taol a eure din-me !
Va bennoz dit-te, MORIN geaz²⁰⁸ !
Ya, 'vid gwir, den ha den 'oas.
(Rag, evel m'her gouzoh ive',
Edon kaoh-ki paneved-te.)

---

²⁰³ an touch-koban : notenn gand Esnault : *Koban* me paraît le français *cabane*, mais en langage de mer. J'évoque le fumet des *godailles* de pêcheurs.

²⁰⁴ jarnigodig : ?

²⁰⁵ N'eus marmiton na pastezier : geriou galleg.

²⁰⁶ Mintoustah : gourmoutaj.

²⁰⁷ p'eus da gomz : pa ho-peus da gomz.

²⁰⁸ geaz : géz.

Ar vuhez vrud

Mez en deiz hirio, petra dal'
E oll viraklou da VIKEAL ?
Er fin toud setu-eñ aze !...
Beza en e blas piou a garfe ?
Foestr²⁰⁹ an hini ; n'oar²¹⁰ ket nehet ;
Ha va-unan ne garfen ket.
Hañ, dit beza ker fur ha me,
MORIN, te 'oa sod koulskoude !

Lavar din eru wech a feiz vad :
Petra 'zo bet ouh da lakaad
Da velver²¹¹ heb goulenn koñje
Nag ouh Person, nag ouh Kure,
Ha da vond er-mêz ar bed-ma',
Hep serifikad na netra ?
Ker skuiz-se e oas o veza beo ?

Fazi 'zo ez kont, ha te a gleo²¹² ?
Abae ma'z out en em lazet,
N'out ket dign da vez' aviet.
Ha kalz e soñj dit out gwelloh ?
Kalz en em estimez muih ?
Allaz ! an hanter pe war-dro
E rabater goude 'r maro.
Ne dalvez ket an drederenn,
Abae m'eo torret da benn.
Koulskoude,... pa'z-poa eur penn mad,
Ez-pije ranket evesaad,
Ha dwiall peleh e stlaper :
N'int ket ker stank-se er harter.
Ha kalz eh estimez-te mui
Penn eur bik evid da hini ?

Bugale, ma ne davit ket,
Mar c'hoarzit atao 'vel roñsed²¹³,
E ven sod lavared ger mui.
Koulskoude, evid hoh iñstrui
Da ziwall piz ouh ar maro,
Eo e sarmonan deoh hirio ;
Rag e peb oad, ouzoh ervad,
E ranker, siwaz, e gribad.
MORIN, hag eñ c'hoaz yaouank-flamm,
En-deus ranket ober al lamm,
Ya, er fleur euz e yaouankiz !...
Tregont vloaz nemed daouzeg miz,
O konta riken ha miken²¹⁴,
En-devoa just, ha netra ken.

---

²⁰⁹ Foestr : foeltr.

²¹⁰ n'oar : verb "beza ».

²¹¹ Da velver : da vervel.

²¹² te a gleo : ha te a glev.

²¹³ Mar c'hoarzit atao 'vel roñsed : ?

²¹⁴ riken ha miken : rik-ha-mik.

Tao, laviennog²¹⁵, gand a ri,
Biken an oad-ze ne weli :
Krouget out a-barz bloaz amañ,
Ha n'eo ket eur holl, a gredan.

---

²¹⁵ laviennog : laveenneg.

Nedeleg MORIN

Mez, p'eus deut soñj din euz ar groug,
MORIN a oe tomm d'e houzoug ;
Ha setu amañ ar rezon :
Kontinuit hoh atañsion.

MIKEAL, o klask e galanna,
Da Nedeleg, er gêr dosta,
A zeuas da eva eur banne,
Hag ouhpenn unan marteze... ;
M'en em amuzas, eun nozvez,
Da derri 'r gwer ouh an tiez,
(*Otia si sustuleris,*
Arcus perit cupidus,)
Taol ba d'homañ, taol mên d'honhont,
Dilink, dilink..., toud e voustront,
Karnach, tapach, trouz a bep tu,
Leterniou o ruill war ar ru,
Dao d'an nor-mañ, *dao* d'an nor-hont,
Maill²¹⁶ an tu-mañ, maill an tu-hont,
Cheñchet plas d'an oll aseniou²¹⁷,
Foetet pri ouh an oll zoriou,
Pilet ar potañs war e revr,
Dibarfoeltret stal ar higer,
Staget kezeg ouh an doriou
War-bouez o moue pe o lostou,
Dichouet ar yer euz o hlud,
Minoueret ar moh munud,
Dizehet an oll feunteuniou,
Bannet eur bern mein er puñsou,
Laket tan e dor ar prizon,
Laosket da reded al laeron,
Lakaet ar jolier en o flas,
Spazet kizier, ha krouget chas,
C'hoari *la vie* beteg 'r mintin !

Pa zeuas an deiz, pres da VORIN :
D'ar groug, d'ar groug, mab-gast lonker
Mab-gast bourreo, mab-gast spazer !

MORIN da zoñjal diharpa²¹⁸
Dre eur houinell²¹⁹ voan a oa.
An dud a grie, a glevan,
Forz ! forz ! harzit ouh ar hi klañv !
Inutil 'oa ; toud o file ;
(Rag MORIN, klevit, a oa kreñv).
P'edo dija pell diouh an hu²²⁰,
Gwelet dezañ a-dreuz ar ru
Eur fouldrenn varh kement ha me,

---

²¹⁶ Maill : trouz.

²¹⁷ aseniou : galleg : skritellou ar magazinou.

²¹⁸ diharpa : en em warezi.

²¹⁹ houinell : eur vanell.

²²⁰ hu : ar youhadenn.

Ker sonn e lost hag e voue.
Ola ho, bihan ! ola ho !
Hou, is ! A-dreñv ! Sa, tro en-dro !
Ro plas, ma hellin paseal !
Mez inutil 'oa da VIKEAL :
M ar soñje tremen lost ar marh,
Taoliou ru evel ar harzarh ;
Mar soñje mond e-biou d'e benn,
Hen debrje toud kig ha krohenn.
Setu eno eur paotr nehet,
Rag ne ouie peleh tehed.
Rag, ententit, tud ar Provost²²¹
Her poursuve, hag a oa tost.
Eh bien²²², petra ho-pije-hu greet ?
Audentes fortuna juvat !
Mestr MIKEAL n'oe ket biken
Evid lammed war gein al loen,
Ha *D'ar gêr ! gantañ*, (mar gouie...)
D'ar haloup ! ken a ziboultre.
Lavarom c'hoaz p'on-eus amzer :
Biken ne vanko ar vatier²²³

---

²²¹ tud ar Provost : tud ar polis.

²²² Eh bien : galleg.

²²³ ar vatier : galleg : la matière.

Ar soultr²²⁴

Eun devez oh en em bourmen²²⁵,
Evel dre eur chañs diarhen,
Eur pezh soult a flemm anezañ,
E santimant vad d'e lazañ.
Arsa 'ta, eur wech koulskoude !
Petra 'zoñjit war gement-se ?
Soñjal a rit, seu, ha n'eo ket ?
Penaos MIKEAL 'oe lazet...
Ya, pe reou ; n'eo ket erruas :
Ar soultr e-unan a grevas.
Ha goude toud domaj 'vije :
Petar eh en em emelle ?
Netra, n'oa ket afer soultred
Heja o lostou ouh MORINED.
Biskoaz ne reas falloh devese
Abaoe m'edo e buhez.

---

²²⁴ Ar soultr : ar sourd.

²²⁵ en em bourmen : galleg.

MORIN o nivera

Mez an dra-mañ ne deo netra
D'ar pezh en em gavas ganta',
Bremañ 'z eus eun nao pe zeg miz.

Daou Zijentil euz a Bariz,
O veza o paseal amañ,
Hag o kleved komz anezañ,
O-doe c'hoant, evel m'oa dleet,
Da gaoud an enor d'e weled.
Er bourk 'ta en em aretjont,
En otaleri ez ejont,
O diou wreg ganto a gasjont,
Ar paotr MORIN a gemennjont,
Ouh kreiz an daol hen lakejont,
Prepari koan o ordrenjont,
Etre-daou en em barlantjont,
Ha meur a yehed a zavjont.
Pevar habon brochet,
Poazet, saoset, ha servichet.
An dudjentil a oa ive'.
Pevar just. Ha MORIN goude.
Ar feson d'ober ar partach,
Pevar habon da bemp moustach,
N'oa ket just : unan a vanke,
Peotramant 'oa eun den a re.
An dudjentil-ze a oa fin,
Hag a zoñje paka MORIN.

Lavared a reont 'ta deza',
'Balamour d'e oad ha pep tra,
Ober ar partach etrezo...
En o mañch e soñje dezo
MIKEAL ne vankje ket da rei
Peb a gabon da bep hini,
Ha chom heb nikun e-unan.
Mez gortozm, na deom ket re vuan :
On den-ni n'oa ket ker panenn,
Na gavas an dro d'eñ em denn...²²⁶

E garr eur habon e krogas ;
Ar saoz dioutañ a lipas ;
Goude e tro ouh daou anezo,
E soubl, hag e lavar dezo :
« Aotrou 'r Markiz, ho kwreg ha c'hai,
Hag ar habon-mañ, setu tri. »
Goude e krog en eur habon all,
Hag e lavaras d'an daou all :
« Aotrou 'r Markiz, ho kwreg ha c'hwi,
Hag ar habon-mañ, setu tri.
Ha c'hwi, daou, ar re²²⁷ 'zo aze,

²²⁶ Na gavas an dro d'eñ em denn... : na gavas dezañ d'en em denna.

²²⁷ ar re : pere, er skrid orin.

C'hwil ha me, 'zo tri just ive'.

O vond a-driou evel-henn,

N'oufem ket fazia biken.

(Rag mard eo gwir, am-eus klevet,

"Numero deus impare gaudet" »

Hag e leverot din goude

N'oa ket dijentil an den-ze ?

(Kaoziou, kaoziou, bandenn ezen !

Eun hanter-doue 'oa zo-mui-ken.)

E kement kostez ma troan,

Nemed miraklou ne welan.

Mez evesait bremañ toud piz :

Erru eur hi war an tapis.

MORIN en-doa enemied,

A oa diferañs diouh soultred.

Dragon

N'oa mar ebed, MORIN a yee
Da di eun Aotrou da gesta.
Edo gantañ e bistolenn,
Karget leun-saill²²⁸ beteg ar penn.
P'edo e-kichennig an ti,
Gwelet dezañ eul lañsenn gi,
Rampet, morgoae²²⁹, e-kreiz an hent,
Ken sonn e lost, ken lemm e zent.
Evel ma remerkas MIKEAL,
Hag eñ, eh bien²³⁰, komañs grontal.
An Aotrou, an hini²³¹ her gwele,
A grie kaer d'or e borz-kae²³²
« *Es*²³³ gantañ, *Dragoñ*, *es gantañ* !
Es gantañ ! *pill, pill* ? *es gantañ* ! »
Setu hemañ eun dra²³⁴ nehet,
(Ha va-unan e vijen bet).
Rag an tamm-ar-bleiz-aneval
N'edo ket e gont da farsal ;
N'eus forz, MORIN hen deporde.
Ar hi, *aou, aou...*a zerede.
« *Deus amañ* ! *tae, tae* ! *deus amañ* ! »
Inutil 'oa parlant outañ...
MORIN, tenna e bistolenn.
Ar hi dezañ en eul lamm krenn.
MORIN : « *D'ho toull* ! » Ha skei gantañ.
Ar hi, *aign, aign...*, krapad outañ,
Ha soñjal lammad d'e vizach.
MORIN, hev deport davantach,
Dak, dak..., banta e bistolenn,
Feu ! *paoñ* ! Ha va hi ouh torgenn²³⁵,
Hag eñ, *ahi, ahi*, en eur grial,
Ha da dal e vestr da yudal.
Ar gwad a zifuhe²³⁶ euz e vin,
Evel an dour euz eur vilin.
(Rag MIKEAL, pa laoske tennou,
A skoe atao e-kreiz ar genou).
An aotrou, hag en em houeza²³⁷,
Divenn testou ker buan ha tra.
Afer da VORIN adarre,
Abalamour d'an tenn kaer-ze !
Galvet ar paotr da di 'r Chikan ;
MOIN ha mond seu²³⁸ ker buan,

²²⁸ leun-saill : leun-kouch.

²²⁹ morgoae : galleg (?)

²³⁰ eh bien : galleg.

²³¹ an hini : p'hini, er skrid orin.

²³² A grie kaer d'or e borz-kae : a grie kement-ha-kement diwar kae ar porz.

²³³ Es : ger estlamma.

²³⁴ eun dra : eun tammig.

²³⁵ torgenn : kemmeska a ra daou her galleg : *but* ha *butte*.

²³⁶ Ar gwad a zifuhe : a flistre.

²³⁷ en em houeza : dond da veza gouez.

Lavared evid e rezon,
D'ar Brigadier euz al laeron,
Penaos n'en-doa greet espres ;
Sita ²³⁹leoriou en e gostez
Kosoh evid Matuzalem,
« *Si quis canis pauperiem* »
Henrici VIII Extragantes...

Kaer e oa, jujet ar prosez :
... *Da bae ar hi, neuz', eno, prest*
P'otramant da joum heb e gest...
Daou artikl gwall fachuz dezañ.

« *Mez touchenn, ententit, emezañ,*
Ras Kartouch, panevez va zenn,
En-doa va debret hep hoalen !

Hag eur Goberon²⁴⁰ euz al lez
A respont dezañ : « *Mar karjes,*
'Oas bet kuit euz a gement-mañ,
'Trei groz da bistolenn dezañ. »
« *Rezon hoh-eus, eme VORIN,*
Hag hen ober 'oa va desin,
Ya, - mar karje ki 'n Aotrou
Trei e lost e leh- e henou. »

Ma oe pouezet ar rezon-ze,
Diouh an eil tu hag egile ;-
Kavaet "valabl" evel eur chañs ;-
Revoket diouhtu ar setañs ;-
Greet nombr a formaliteou ;-
Greet da VORIN ha d'an Aotrou
Mond kein ouh kein war gement-se,
Evel ar gouez ha sant Jaoue²⁴¹.

Ha me 'zo marvaill²⁴² : mad ha fall
Om oblijet d'en em ziwall,
Ha da veva, (bete 'r maro,
Mar gellom), kousto pe gousto.
Jarnigoe²⁴³, MORIN, te 'oa den !

Ya, ya, foutraillezen²⁴⁴,,
M'euteur ²⁴⁵mond amañ 'vel eur c'hwil,
Mar doa er vro e gen-abil.
A ! bravad akolist, ha n'eo ket ?-
An aotrou-ze a oe souezet :
(Sant Jupiter, c'hwi a gaoze !)

---

²³⁸ seu : hebdale.

²³⁹ sita : galleg "citer"

²⁴⁰ Goberon : notenn gand Esnault : ano eur hi en eur ganaouenn flemmuz diwar-benn an "Assemblée Nationale"bet savet gand an abad Le Jeune e fin an XVIIIved kantved. « mestr e vezi va hi goberon, en asamble nasional »

²⁴¹ sant Jaoue : notenn gand Esnault :Jaoua vouliat se bâtir un ermitage ; c'était à l'endroit où est aujourd'hui l'église de Lampaul-Ploudalmézeau ; trois fous, un *bubatus*, sorte de taureau, démolit la pauvre hutte. Jaoua appela au secours son oncle et maître Pol de Léon. Pol lui proposa d'échanger leurs ermitages, edt l'échange était déjà conclu quand survient le *bubatus*. Cette bête d'agenouille trois fois devant Pol, an baissant la tête. Le saint lui pardonne ; mais qu'il se mette au loin et laisse Jaoua en paix.

²⁴² me 'zo marvaill : souezet-braz.

²⁴³ Jarnigoe : ?

²⁴⁴ foutraillezen : galleg : foutriquets.

²⁴⁵ M'euteur : Me fell din.

Neuz' e rankas dond d'an ere.-
Evidoh-hu, lañs ar gordenn,
Ne dalvezit ket toud eur spillenn :
Ma vijeh bet en afer-ze,
Ho-poa ranket paea 'r hi-ze,
Rik-ha-rik war an ivinou²⁴⁶ ;
Rag n'ouzoh ket ho kreañsou.
Tra, dignaed, (respet din-me,
Ha da VORIN kerkoulz ive'),
Eun tamm eo re vraz ho kenou,
Da denn' er hiz-se ho temprou²⁴⁷.

*Neb a barlant dirag Noter,
A rank beza divinouer²⁴⁸ ;
Hag a-walh d'ober gantañ,
Ha re memez peuliesañ.*

MIKEAL her gree, gwir eo serten ;
Mez MIKEAL ivez a oa den,
Ha ne grene ket rag e skeud, -
Na rag ar Justis kenenbeud !

Ya, partoud e livirin,
Heb biken jamez ma skuizin,
'Oa MORIN eun den ekselant,
Dreist an oll jeneralamant.
Mez n'eus mab hag a zeue a-benn
D'e esplika, na d'e gompren...
*Omnis hono, sed eno toud
Ar pez a zo en or galloud.*

Mez dre e aksion diwezañ
Ez an da ziskouez deoh bremañ
E nerz *major*, hag e gourach,
Erfin e nebeud a atach²⁴⁹
Evid ar madou terien²⁵⁰.

---

²⁴⁶ war an ivinou : galleg : payer sur l'ongle.

²⁴⁷ ho temprou : ?

²⁴⁸ divinouer : heb minouer.

²⁴⁹ atach : galleg : attache.

²⁵⁰ terien : galleg : euz an douar.

Penaos e varvas

Deh (deh !) e varvas, kristenien,
Deh (deh, ar hêz !), deh mintin-mad,
E lakaas klaoustre eur chopinad,
E pignje hep skeul na netra
E beg ar wezenn uhella,
Evid difanta²⁵¹ ar biked,
Ar re²⁵² a oa c'hoaz neizet.

Krapad a eure 'ta, hep skeul,
Hag ar Maro kriz ouh e heul...
P'oa griñpet²⁵³ toud beteg ar beg,
Heb ma ouijet sur kaoud abeg,
E komañsas gand an dorn-ze,
Pe gand an hini²⁵⁴ e fagode, -
Gand an dorn-ze, pe gand 'n hini²⁵⁵
Her gweleh o karilloni,-
(Gand an dorn-ze, a lavarn
Pe gand an hini²⁵⁶, heb ehanañ,
Eur wech ma vije komañset,
E pilje eur hoad hed-ha-hed, -
Gand an dorn-ze, e komañsas
Da denn' al laboused er-meaz²⁵⁷.

Ar biked koz, en-dro dezañ,
A grie *Forz ! forz ! warnzañ*.
Eñ a fiñve al laboused,
Hag o dastume er gaoued ;
Gwinkal a reent seu marteze ;
Mez mond a rankent koulskoude,
Daoust pe dre forz, pe dre-zevri ;
Hag, heb na echapas hini,
E teuas, war-bouez kemered poan,
D'o renta ker reiz hag eun oan.

- *Budig*²⁵⁸, *budig*, *budig*, *budig* !
- *Margod*, *Margodig* *agasi*²⁵⁹ !

Memez, evid plijoud dezo,
E parlante dre "c'hwi" outo :
- *C'hwi a yel' amañ*, *c'hwi 'yel' a-hont*,
C'hwi an tu-mañ, *c'hwi an tu-hont*,
C'hwi a-zindan, *c'hwi war horre*.
(Rag dre "c'hwi" eo e parlante).
P'en-doa greet toud nemed diskenn,
Eh azez war eur skourr gwezenn ;
Hag e kri gand eun ton joauz :
-*Sellit toud ! Gounezet am-eus* ;

²⁵¹ difanta : ? . Dineiza (?)

²⁵² Ar re : pere, er skrid orin.

²⁵³ griñpet : galleg.

²⁵⁴ an hini : p'hini, er skrid orin.

²⁵⁵ 'n hini : p'hini, er skrid orin.

²⁵⁶ an hini : p'hini, er skrid orin.

²⁵⁷ er-meaz : er-mêz.

²⁵⁸ Budig : evid gervel ar lapoused.

²⁵⁹ agasi : ?

Evel-se, lakait klaoustreou :
Gand MORIN ez ay 'r gounidou.
Me 'yel' d'eva, miheien,
Diwar ho koust bremañ souden !
N'en-doa ket pronoñset ar ger,
Ma weljom e gillou en êr :
Diflosket krak ar skourr ganta',
Dre re a nerz, na petra 'ta ?
Koueza ar a vank e brank,
Toud e torront, hini ne vank,
Lamm en tu-mañ, lamm en tu-hont,
Piked hag all, toud e kouezont ;
Flao, flak..., war ar pavez e kouez,
E-touez eur bern skourrou gwez...-
Hosanna... (- non in excellis !...) -
Doctorum præmia frontis...-
War chouk e gil eh erruas,
E galon a eskarbouillas²⁶⁰,
E gov antreas en e gein.
Hag e hellit, kalonou mein,
Nompas gouela 'vel leueou bloaz,
O weled eur maleur ker braz ?

---

²⁶⁰ eskarbouillas : galleg.

Ar fiñveziou diweza

Evid eur chopinadig gwin
Out maro 'ta, va mab MORIN ?
A-varhad mad ! Piou n'az paeje ?-
D grohenn, hepken, hen talve !-
Salo 'vije bet dit, paour-keaz²⁶¹
N'az-pije gwelet pik biskoaz !...
Mez sklêr 'oa dit, sur, e kouezjes,
Mar dajes da bignad e gwez.
Diana²⁶², diwall, gand a ri,
(Eur wech all), peleh e pigni.
(An neñv 'zo kalz re uhel dit ;
Chom izellohig, ha profit ;
Ikar en-devoe ar maleur
Da goueza ivez war e revr,
Hag a gollas e-kriz ar mor
E vuhez, e gorv hag e enor.)
Hag ar Baradoz, goude toud,
'Zo uhelig mad evidout.
Na rez van eta, pa glevi
Trompillou ar Varn o seni.
Souch en da vez, ha chom eno :
Kement-se a hent greet 'vezo.

---

²⁶¹ keaz : kêz.

²⁶² Diana : Da vihanha.

Korus

Ha c'hwi, 'ta, tadou ha mammou,
Pa luskot ho pugaligou,
Kanit dezo, noz ha mintin,
Gloar ha meuleudiou MORIN !
Memez, a-bazr mond en ho rout,
Gouelit, blejit, ha kriit toud :

Ar paotr MORIN 'zo maro,
Gand gouestliz²⁶³ eur banne ; (*bis*)
Mez edo²⁶⁴ bremañ c'hoaz beo,
Paneve m'oa re greñv.
N'her gwelim biken jamez :
Eet eo da fer Jiles !

(Mez e-leh lavared evel o Hure, an asistanted a lavar :)

N'her gwelim jgamez biken :
Eet eo da fer foutr²⁶⁵ ! *Amen* !

---

²⁶³ gouestliz : ? klaoustre.

²⁶⁴ edo : e vefe

²⁶⁵ da fer foutr : galleg.

Epitaf an desedet²⁶⁶

**Skrivet war e vez gand ar hure
evel ma teuas euz ar gador**

En noaz war an douar 'oan deuet,
En noaz ivez em enterit :
N'em-eus 'ta na koll na gounid,
Evid beza bet war ar bed.

**Traduziet e latin
Gand ar memez hini**

Nudus eo, nudus veni : nil perdo lucrurve ;
Qui, quod habebat, habet, debet habere satis.

Odenn d'ar hure

Non solus olim præpes Horatius
Ibit biformis per liquidum æthera :
Te quoque sublimem sereno
Calliope vehet alta cælo.

etc....

---

²⁶⁶ Epitaf an desedet : an hini desedet.